

PENGLIBATAN BELIA DALAM PROGRAM PERPADUAN ANJURAN NGO BELIA DI SABAH

ROS AIZA MOHD MOKHTAR, ABD HAKIM MOHAD, AIEDAH
ABDUL KHALEK, SARJIT S. GILL & AHMAD TARMIZI TALIB

ABSTRAK

Badan Bukan Kerajaan atau lebih dikenali sebagai NGO (Non-governmental organisations) merupakan organisasi sukarelawan yang tidak berkepentingan politik mahupun keuntungan dalam memberi khidmat kepada masyarakat. Masyarakat di Malaysia amnya dan di Sabah khususnya semakin merasai kehadiran pelbagai NGO yang menjalankan pelbagai program berteraskan perpaduan. NGO ini dapat dibahagikan kepada beberapa kategori seperti sukan, budaya, agama, belia dan sebagainya. NGO ini giat menjalankan aktiviti sama ada kepada ahli yang berdaftar dengan mereka ataupun masyarakat yang bukan ahli. Kajian ini berasaskan bahawa NGO dapat mengukuhkan kesepaduan sosial dengan membina norma mengambil berat, bersifat prihatin dan menyumbang kepada masyarakat. Kajian ini meneroka penglibatan NGO Belia dalam menerapkan perpaduan nasional dalam kalangan belia di Sabah melalui program yang dijalankan. Kajian ini merupakan kajian kuantitatif yang menggunakan instrumen iaitu borang soal selidik bagi mendapatkan data. Hasil kajian menunjukkan bahawa NGO Belia di Sabah turut berperanan dalam memupuk perpaduan nasional dengan menerapkan elemen kesepaduan dan perpaduan dalam program yang mereka anjurkan. Penglibatan belia dalam program berteraskan perpaduan telah membina hubungan etnik yang baik dalam kalangan masyarakat.

Kata Kunci: belia, NGO, sukarelawan, kesepaduan, perpaduan

ABSTRACT

Non-governmental organisations or most commonly known as NGO are voluntary organisations that are non-political or non-profit in nature and in their endeavours to offer service to the community whether in terms of offering aid or in ensuring the success of a public policy. Generally, Malaysians and particularly Sabahans are beginning to feel the presence of many groups of NGO that organise a variety of unity-based programmes. These NGOs can be categorised into several groups, namely sports, culture, religious, youth and more. They are actively organising events for their members and even for non-members of their organisation. The convenience of communication via the internet and social media through applications such as Whatsapp, Facebook, Telegram have boosted the activities held by these NGOs. This research begins with the basis that NGOs can strengthen social cohesion by instilling norms such as being caring, being considerate and encouraging contribution to the community. Nevertheless the question that arises is whether these programmes organised by the NGO Youths in Sabah could also inculcate aspects of national

unity which are the basic building blocks for harmonious and peaceful living within a multicultural society such as Malaysia. This research explores the involvement of NGO Youths in instilling social unity amongst youth in Sabah through programmes run by these NGO groups. This research is a quantitative research which uses the questionnaire as an instrument to gather data. The result of the research shows that NGO Youths in Sabah play a role in imparting national unity by infusing the elements of integrity and unity in the programmes that they organise. The involvement of the youths in these programmes, based on unity, has established positive ethnic relations amongst the society.

Keywords: youth, NGO, volunteer, cohesion, unity

PENGENALAN

Badan Bukan Kerajaan (Non Governmental Organization – NGO) merupakan organisasi sukarelawan yang tidak berkepentingan politik mahupun keuntungan dalam memberi khidmat terhadap masyarakat sama ada dalam bentuk bantuan, perkhidmatan ataupun memantapkan sesuatu polisi awam (Karns, www.britannica.com). Kajian terdahulu mendapati NGO dapat mengukuhkan kesepaduan sosial dengan membina norma mengambil berat, bersifat prihatin dan menyumbang kepada masyarakat (Wooley, 1998). Dewasa ini, kepentingan penglibatan NGO Belia khususnya di Sabah dalam program perpaduan semakin dirasai. Tambahan pula 46% daripada keseluruhan penduduk Sabah adalah belia (<http://petabelia.kbs.gov.my/report/>). Namun demikian jumlah NGO Belia di Sabah yang berdaftar hanyalah 20 sahaja (Pejabat Pendaftar Pertubuhan Malaysia, Cawangan Sabah, 2016). Kebanyakan program yang dianjurkan adalah bersifat pembangunan jati diri belia seperti program berorientasikan sukan, kemasyarakatan dan kursus kemahiran untuk belia (temubual Mohaidi Abdullah, 2016). Bertepatan dengan sumbangan NGO dalam mengukuhkan nilai dan norma yang dapat membantu mengukuhkan kesepaduan sosial, kajian ini meneroka penglibatan NGO Belia dalam menerapkan perpaduan masyarakat khususnya di Sabah melalui program yang dijalankan oleh NGO tersebut.

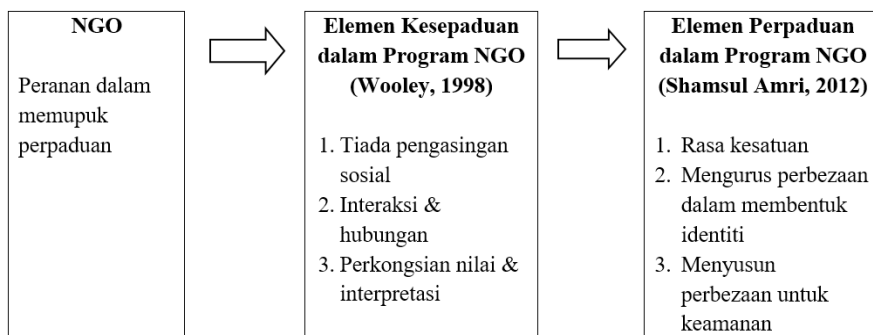
Perbincangan ini memberi tumpuan kepada NGO Belia di Sabah. NGO yang terlibat dalam kajian ini dianggotai dan dipimpin oleh golongan belia iaitu mereka yang berusia antara 15 hingga 40 tahun, sebagaimana yang dinyatakan dalam Akta Pertubuhan dan Pembangunan Belia 2007 (Akta 668) (Wasitah Mohd Yusof, 2015: 2). Responden yang terlibat dalam kajian ini terdiri dari mereka yang menjadi ahli, atau yang pernah menghadiri program anjuran NGO tersebut. Hal ini penting agar dapatan kajian lebih seimbang dan neutral. Kajian ini bertujuan untuk: 1) mengenal pasti tahap kesepaduan dan perpaduan dalam program NGO belia di Sabah; 2) mengenal pasti NGO belia yang aktif menerapkan perpaduan

melalui program yang dijalankan; dan 3) mengenal pasti perbezaan respon daripada ahli dan bukan ahli terhadap penerapan elemen perpaduan dalam program NGO belia di Sabah.

SOROTAN LITERATUR DAN KERANGKA KONSEP

Kajian ini meneroka penglibatan NGO Belia di Sabah dalam menerapkan elemen kesepaduan dan perpaduan melalui program yang dijalankan. Kerangka teori bagi menjawab persoalan kajian ini adalah seperti yang berikut:

Rajah 1: Kerangka Teori Penglibatan NGO Belia Sabah dalam Perpaduan Sosial

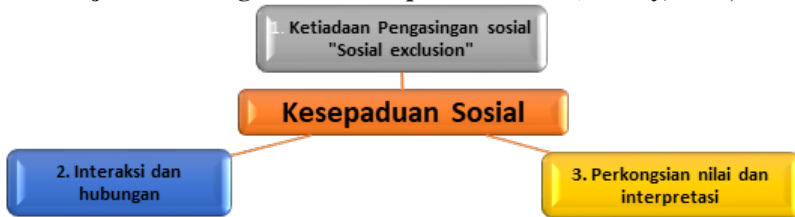
Berdasarkan kerangka teori di atas, konstruk kesepaduan diletakkan sebagai pra-syarat kepada konstruk perpaduan berdasarkan proses perpaduan dalam konteks masyarakat Malaysia. Manakala, konsep perpaduan yang dicadangkan adalah kerangka perpaduan dalam kepelbagaian iaitu bukan perpaduan secara mutlak yang membentuk satu identiti bangsa Negara.

Perpaduan sosial membawa maksud yang pelbagai dan berbeza mengikut konteks perbincangan (Atkinson, 1998). Secara umumnya, penyelidik terdahulu merujuk kesepaduan sosial sebagai ketiadaan pengasingan individu atau golongan tertentu. Sebahagian penyelidik juga merujuk kesepaduan sosial kepada interaksi dan hubungan dalam sesebuah masyarakat (Rujukan). Kepentingan kesepaduan sosial adalah amat ketara dalam mencapai perpaduan nasional kerana ianya merupakan platform yang menghubungkan antara kaum sebelum mereka membentuk identiti Nasional (Jon Elster, 1989; Wooley, 1998).

Kesepaduan sosial merupakan proses dalam membina masyarakat yang berkongsi nilai, cabaran dan peluang yang adil berdasarkan unsur harapan bersama, mempercayai antara satu sama lain dan kesediaan untuk

menyumbang kepada masyarakat (Jeannotte et. al, 2002). Jelas sekali dalam konteks negara Malaysia, nilai, cabaran dan peluang yang adil merupakan tiga cabaran yang sering dibincangkan bagi mencapai kesepaduan sosial. Cabaran-cabaran ini perlu ditangani dari semasa ke semasa dalam menyediakan masyarakat Malaysia yang mempunyai kesepaduan dan seterusnya perpaduan yang jitu. Kerangka teori kesepaduan sosial yang dipilih bagi kajian ini adalah berdasarkan kerangka Wooley (1998) kerana kesesuaiannya untuk menilai elemen kesepaduan yang diterapkan dalam program NGO Belia di Sabah.

Rajah 2: Kerangka Teori Kesepaduan Sosial (Wooley, 1998)

Menurut Teori Kesepaduan Sosial (Wooley, 1998) terdapat tiga dimensi penentu kesepaduan, iaitu:

1. Ketiadaan pengasingan sosial
2. Kualiti dan kuantiti interaksi dan hubungan dalam masyarakat
3. Perkongsian nilai dan memahami antara satu sama lain di dalam sesebuah masyarakat yang mungkin berbeza latar belakang budaya dan kepercayaan.

Manakala, kerangka teori perpaduan sosial yang dipilih adalah berdasarkan kerangka Shamsul Amri (2012) kerana kesesuaiannya mengukur elemen perpaduan yang diterapkan dalam program NGO di negeri Sabah. Perpaduan ditakrifkan sebagai kesamaan dan kesatuan dalam membentuk identiti nasional seperti satu bangsa, satu agama, satu bahasa dan satu negara. Dalam konteks negara berbilang etnik dan agama, adalah hampir mustahil perkara ini dapat dicapai (Shamsul Amri, 2012). Oleh itu, konsep perpaduan yang dicadangkan bagi kajian ini ialah “Perpaduan dalam kepelbagaian” (unity in diversity). Terdapat tiga perspektif perpaduan dalam kepelbagaian yang dibahas oleh Shamsul Amri (2012), iaitu:

Psikologi Sosial: rasa kesatuan merentas pemisahan fizikal dan psikologikal.

Antropologi-sosiologi: merangkumi aspek epistemologi dengan menganalisis bagaimana manusia mengurus abstrak dan nyata serta perbezaan sosial sedia ada dalam membentuk identiti nasional.

Ontologi: mengurus dan menyusun perbezaan untuk mewujudkan keadaan aman dan stabil bagi meraih kesenangan dan kemewahan material.

Konsep perpaduan dalam kepelbagaian adalah penting dalam konteks Malaysia yang lebih menfokuskan kepada akulturasi budaya antara etnik yang berbeza. Setelah sekian lama kepelbagaian ini diraikan, pasti strategi perpaduan adalah lebih sesuai dalam konteks kepelbagaian supaya perpaduan dapat dicapai dengan cara yang harmonis tanpa menyisihkan identiti budaya etnik yang berbeza.

Dalam konteks Malaysia, realitinya kita berkongsi negara dan sumber yang terdapat di dalamnya. Satu-satunya pilihan yang ada agar kita dapat membina sebuah masyarakat yang hidup aman, damai, harmoni dan bersatu padu ialah dengan mengiktiraf kewujudan setiap masyarakat yang rencam sifatnya. Kepelbagaian budaya etnik yang wujud bukanlah alasan untuk setiap kelompok masyarakat menjauhkan diri antara satu sama lain. Bahkan mereka perlu menjalin hubungan yang baik agar saling faham memahami antara satu sama lain dan bersikap toleran. Hal ini penting memandangkan hubungan antara masyarakat pelbagai agama turut berperanan dalam membina kesatuan dalam kepelbagaian di sesebuah negara seperti Malaysia (Abd Hakim Mohad *et.al*, 2016: 3).

Pengalaman kehidupan masyarakat majmuk di negara ini menyaksikan interaksi yang positif antara mereka. Majoriti masyarakat memilih untuk hidup dalam keadaan aman, damai dan sejahtera. Mereka sedaya mungkin cuba untuk menjauhkan diri dari konflik yang boleh membawa kesan negatif dalam kehidupan bermasyarakat. Walaupun ada kalanya kita dikejutkan dengan insiden yang dilihat boleh menjejaskan hubungan antara masyarakat majmuk di negara ini, seperti isu penggunaan kalimah Allah oleh masyarakat Kristian, namun masyarakat awam di Sabah majoritinya masih mengekalkan persepsi yang positif antara satu sama lain dan percaya bahawa masyarakat yang berbeza agama dapat hidup dengan aman dan harmoni (Abd Hakim Mohad *at.al*, 2016: 77).

Kajian Ahmad Tarmizi Talib (*et.al* 2013) mengenai toleransi sosio-agama di Sabah dan Sarawak mendapati bahawa persepsi, sikap, pendapat umum, tingkah laku dan pengalaman responden terhadap toleransi sosio-agama masyarakat di Sabah dan Sarawak adalah positif. Majoriti responden menunjukkan mereka bersedia untuk bertoleransi antara agama. Hal ini sangat membantu dalam mewujudkan masyarakat yang bersatu dalam kepelbagaian.

Bagi merapatkan hubungan antara masyarakat, ramai sarjana yang menyarankan tentang mencari titik persamaan dan menghormati hak beragama semua individu dan masyarakat (Budi Winarno, 2011; Christian. W. Troll, 2009; Douglas Pratt, 2009). Christian. W. Troll (2008) dalam tulisannya *Towards Common Ground between Christians and Muslims*

memaparkan beberapa potong ayat daripada Quran dan Bible tentang perlunya kita menjalinkan hubungan yang baik dan positif. Beliau juga menyatakan bahawa Islam dan Kristian (juga Yahudi) bersetuju bahawa mereka menyembah hanya satu Tuhan, namun berbeza pandangan tentang Jesus Christ. Apa yang penting menurut beliau adalah menghormati hak tentang kebebasan beragama, yang kemudiannya turut menyentuh tentang kebebasan dalam beribadah (worship). Hal ini semuanya terangkum dalam hal berkaitan hak asasi manusia.

Hasil kajian dan tulisan yang diketengahkan boleh disifatkan sebagai perkongsian pandangan yang menyokong pembinaan kesatuan dalam kepelbagaian dalam sebuah negara masyarakat majmuk seperti Malaysia. Konsep ini lebih sesuai diaplikasikan agar tidak ada identiti etnik dan budaya yang tersisih.

METODOLOGI

Kajian ini menggunakan kaedah tinjauan bagi mendapatkan data melalui borang soal selidik sebagai instrumen. Seramai 400 orang responden terlibat dalam kajian penyelidikan yang bertajuk “Kajian Penglibatan NGO di Sabah dalam Isu Perpaduan Nasional” (Abd Hakim Mohad *et al.*, 2017) dengan anggaran populasi melebihi 20,000 (Pejabat Pendaftaran Pertubuhan Malaysia, Cawangan Sabah, 2016). Bilangan sampel ini bersesuaian sebagaimana yang disarankan oleh Krejcie dan Morgan (1970). Walau bagaimanapun, makalah ini melaporkan dapatan daripada salah satu segmen iaitu tentang penglibatan belia dalam program perpaduan anjuran NGO Belia yang melibatkan 100 orang responden. Prosedur persampelan berkelompok dua tingkat telah digunakan dengan membuat pemilihan secara rawak mudah dengan memilih lima NGO Belia yang aktif daripada tiga bahagian utama negeri Sabah iaitu Bahagian Pantai Barat (Kota Kinabalu dan Kudat), Bahagian Pantai Timur (Tawau dan Semporna) dan Bahagian Tengah/ Pedalaman (Keningau). Seterusnya, pengkaji memilih secara rawak 20 orang belia (10 daripadanya adalah dalam kalangan ahli NGO Belia tersebut) yang terlibat aktif dalam program perpaduan anjuran NGO Belia yang telah dipilih tersebut (Piaw, 2006). Penyelidik mengemukakan dua konstruk utama dalam mengukur penerapan elemen perpaduan masyarakat, iaitu; “Elemen Kesepaduan dalam program” dan “Elemen Perpaduan dalam program”. Pembinaan instrumen ini adalah berdasarkan kerangka konsep oleh Wooley (1998) dan Shamsul Amri (2012) sebagaimana yang telah dibincangkan sebelum ini, perbincangan kumpulan dinamik bersama pakar dan ahli NGO yang terlibat dengan program NGO. Bagi memastikan kesahan instrumen, kandungan instrumen telah disemak oleh tiga orang pakar. Pra uji dan kajian rintis turut dijalankan dan instrumen telah ditambahbaik berdasarkan maklumat yang diperolehi. Instrumen ini juga mempunyai

tahap kebolehpercayaan yang tinggi dengan nilai Alpha Cronbach ialah .947 bagi konstruk Elemen Kesepaduan dalam program NGO dan .964 bagi konstruk Elemen Perpaduan dalam program NGO dan ini selari dengan pandangan Cohen, Manion & Morrison (2011).

DAPATAN KAJIAN

Kajian ini mengupas penerapan elemen kesepaduan dan perpaduan dalam program NGO Belia Sabah berdasarkan respon peserta yang terlibat dengan program tersebut. NGO Belia yang dianggap paling aktif berusaha menerapkan elemen kesepaduan dan perpaduan melalui program mereka serta perbezaan respon dalam kalangan ahli dan bukan ahli terhadap program NGO yang dijalankan. Demografi responden dalam segmen ini diringkaskan dalam Jadual 1 berikut:

Jadual 1: Profil Responden Belia Sabah

Perkara	Perincian	Bilangan (n)	Peratus (%)
Kategori NGO yang disertai secara aktif	Belia Keningau	20	20
	Belia Tawau	20	20
	Belia Semporna	20	20
	Belia Kudat	20	20
	GBBM	20	20
Status Keahlian NGO	Ahli	50	50
	Bukan Ahli	50	50
Jantina	Lelaki	78	78
	Perempuan	22	22
Umur	16-20 Tahun	18	18
	21-30 Tahun	44	44
	31-40 Tahun	38	38
Bangsa/ Etnik	Kadazan	2	2
	Dusun	23	23
	Bajau	41	41
	Rungus	1	1
	Iranun	1	1
	Orang Sungai	1	1
	Bugis	18	18
	Cina	13	13
Agama	Islam	81	81
	Kristian	5	14
	Buddha	5	14

Tahap Pendidikan	Tidak Bersekolah	3	3
	UPSR	3	3
	PMR/SRP/LCE	7	7
	SPM/MCE/"O" Level	37	37
	STPM/HSC/"A" Level	22	22
	Sijil/ Diploma	12	12
	Ijazah Sarjana Muda ke atas	16	16
Klasifikasi Pekerjaan	Kerajaan	25	36.7
	Swasta	14	33.3
	Sendiri	49	10
	NGO	1	3.3
	Pelajar	11	16.7

Jadual 1 menunjukkan bahawa responden dalam segmen NGO Belia di Sabah ini adalah sesuai dan seimbang kerana dipilih daripada setiap bahagian utama negeri Sabah, iaitu Bahagian Pantai Barat (Persatuan Gabungan Belia Bersatu Malaysia (GBBM), Kota Kinabalu dan Persatuan Belia Kudat), Bahagian Pantai Timur (Persatuan Belia Tawau dan Persatuan Belia Semporna) dan Bahagian Tengah/ Pedalaman (Persatuan Belia Keningau). Bilangan responden daripada setiap NGO juga adalah seimbang, iaitu 20% responden bagi setiap NGO. Seterusnya, keseimbangan juga terlihat daripada responden ahli dan bukan ahli NGO Belia tersebut, iaitu 50% adalah daripada kalangan ahli NGO manakala 50% lagi adalah daripada bukan ahli NGO tersebut.

Penerapan Elemen Kesepaduan dalam Program NGO Belia Sabah

Jadual 2 jelas menunjukkan elemen kesepaduan yang telah diterapkan dalam kalangan belia yang menyertai program NGO Belia di Sabah seperti berikut:

Jadual 2: Elemen Kespaduan dalam Program NGO Belia di Sabah

Elemen Kespaduan dalam Program NGO Belia	Skor Min	Sisihan Piawaian	Sangat Tidak Setuju	Tidak Setuju	Agak Setuju	Setuju	Sangat Setuju
Saya rasa diterima oleh masyarakat melalui program yang dijalankan oleh NGO ini.	3.72	1.005	0	15	23	37	25
Pandangan saya dihargai sepanjang program NGO ini dijalankan.	3.65	.978	0	15	26	38	21
Saya melihat penglibatan pelbagai etnik/agama dalam program anjuran NGO ini.	3.79	.967	1	10	29	33	28
Saya melihat amalan tolong-menolong dalam kalangan peserta pelbagai etnik/agama sepanjang program berjalan.	3.78	.980	0	11	28	33	28
Saya melihat amalan hormat-menghormati dalam kalangan peserta pelbagai etnik/agama sepanjang program berjalan.	3.86	.995	1	8	27	32	32
Saya mendapat peluang bergaul (interaksi) dengan masyarakat pelbagai etnik/agama melalui program yang dijalankan oleh NGO ini.	3.75	1.192	7	7	23	30	33
Saya merasakan program NGO ini dapat mengeratkan hubungan antara kaum/etnik/agama.	4.08	.800	0	0	28	36	36
Saya mengenali rakan baharu daripada pelbagai etnik/agama semasa menghadiri program NGO ini.	4.18	.903	0	3	24	25	48

Saya selesa bekerjasama dengan peserta dari etnik/agama lain ketika program dijalankan NGO ini.	3.91	.900	0	8	21	43	28
Saya ada menghubungi peserta dari etnik/agama lain selepas program NGO tersebut selesai.	3.66	.007	4	5	34	35	22
Program ini memberi ruang untuk peserta memahami kepelbagaian latar belakang etnik/agama.	4.06	.896	0	3	28	29	40
Program NGO ini menerapkan nilai kepada peserta agar menjaga sensitiviti kepelbagaian etnik/agama.	4.02	.816	0	2	26	40	32
Program NGO ini menanamkan sikap menerima kepelbagaian etnik/agama.	4.07	.977	0	6	26	23	45
Program NGO ini melibatkan kerjasama peserta berbilang etnik/agama dalam aktiviti mereka.	4.13	.860	0	1	28	28	43
Program NGO ini mendorong masyarakat membina hubungan berbilang etnik/agama.	4.16	.837	0	0	28	28	44

Jadual 2 menunjukkan elemen kesepaduan telah diterapkan ke dalam program yang dianjurkan oleh NGO Belia di Sabah. Elemen kesepaduan yang diterapkan merangkumi tiga faktor penentu bagi kesepaduan sosial, iaitu ketiadaan pengasingan sosial (item 1-5), interaksi dan hubungan (item 6-10), perkongsian nilai dan interpretasi (item 11-15). Berdasarkan Jadual 2, skor min bagi semua item dalam “Elemen Kesepaduan dalam Program NGO di Sabah” adalah antara 3.66 hingga 4.18. Skor min yang paling tinggi adalah bagi item “Saya mengenali rakan baharu daripada pelbagai kaum/etnik/agama semasa menghadiri program NGO ini” (4.18). Item ini merupakan komponen item “interaksi dan hubungan”. Hal ini menunjukkan program yang dijalankan oleh NGO Belia yang dikaji melibatkan penyertaan dari pelbagai etnik, budaya dan agama. Sifat terbuka ini memberi ruang untuk meningkatkan persefahaman antara masyarakat majmuk di Sabah. Manakala skor min yang paling rendah pula adalah bagi item “Saya ada menghubungi peserta dari kaum/etnik/agama lain selepas program NGO tersebut selesai” (3.66). Hal ini mungkin dipengaruhi oleh faktor-faktor lain seperti kesibukan dan kurangnya kesinambungan program yang menghubungkan peserta yang sama dalam jangka masa yang panjang.

Penerapan Elemen Perpaduan dalam Program NGO Belia Sabah

Di samping penerapan elemen kesepaduan yang merupakan pra syarat kepada perpaduan sosial, kajian ini turut meneroka sama ada elemen perpaduan telah diterapkan dalam kalangan belia yang menyertai program NGO Belia di Sabah sebagaimana Jadual 3 berikut:

Jadual 3: Elemen Perpaduan dalam Program NGO Belia di Sabah

Elemen Perpaduan dalam Program NGO Belia	Skor Min	Sisihan Piawai	Sangat Tidak Setuju	Tidak Setuju	Agak Setuju	Setuju	Sangat Setuju
Program NGO ini memupuk rasa kesatuan sesama peserta.	4.14	.910	0	3	26	25	46
Program NGO ini menyatupadukan masyarakat berbilang etnik/agama.	4.13	.883	0	3	24	30	43

Program NGO ini menerima perbezaan etnik/agama sebagai satu kekuatan.	4.11	.886	0	3	25	30	42
Program NGO ini menjamin kesejahteraan masyarakat.	4.03	.999	0	8	24	25	43
Program NGO ini menyemai nilai hidup bersama secara harmoni.	4.20	.852	0	0	28	24	48

Jadual 3 menunjukkan elemen perpaduan turut diterapkan ke dalam program anjuran NGO Belia di Sabah. Elemen perpaduan yang diterapkan merangkumi ketiga-tiga aspek perpaduan dalam kepelbagaian sebagaimana yang dicadangkan oleh Samsul Amri (2012) iaitu rasa kesatuan (psikologi sosial), mengurus perbezaan serta mencipta identiti (antropologi) dan menyusun perbezaan untuk keamanan (ontologikal). Jadual 3 menunjukkan bahawa skor min bagi semua item dalam “Elemen Perpaduan dalam Program NGO di Sabah” adalah tinggi, iaitu antara 4.03 hingga 4.20. Data menunjukkan bahawa skor min yang paling tinggi adalah bagi item “Program NGO ini menyemai nilai hidup bersama secara harmoni” (4.20). Item ini adalah berkenaan aspek ontologikal, iaitu secara umumnya mereka yang menyertai program ini dapat saling memahami, bagi memudahkan mereka untuk mengurus dan menyusun perbezaan untuk mewujudkan keadaan yang aman dan harmoni. Manakala skor min yang paling rendah pula adalah bagi item “Program NGO ini menjamin kesejahteraan masyarakat” (4.03). Item ini juga adalah berkaitan dengan aspek ontologikal.

Perbezaan Elemen Kesepaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori NGO Belia yang Berbeza

Bahagian ini pula meneroka sama ada terdapat perbezaan yang signifikan tentang penerapan elemen kesepaduan berdasarkan respon belia daripada NGO Belia yang berbeza dengan menjalankan Ujian ANOVA Sehalu dan Duncan Multiple Range. Hasil ujian menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan dengan nilai $p = 0.001$. Berdasarkan Jadual 4 di bawah, skor min yang paling tinggi adalah dalam kalangan mereka yang terlibat dengan program NGO Belia Keningau ($M = 4.280$), NGO Belia Kudat ($M = 4.236$), NGO Belia Tawau ($M = 4.063$), NGO Belia Semporna ($M = 3.606$), dan NGO Belia GBBM ($M = 3.420$).

Jadual 4: Perbezaan Elemen Kesepaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori NGO Belia yang Berbeza

Kategori NGO Belia	Saiz Sampel	Skor Min	Statistik f	Nilai p
GBBM	20	3.420	6.705	.001**
Belia Semporna	20	3.606		
Belia Tawau	20	4.063		
Belia Kudat	20	4.236		
Belia Keningau	20	4.280		

Secara ringkas, NGO Belia Keningau adalah antara NGO Belia yang paling berjaya dalam usaha menerapkan kesepaduan sosial dalam kalangan belia.

Perbezaan Elemen Perpaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori NGO Belia yang Berbeza

Jadual 5 pula menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan tentang penerapan elemen perpaduan berdasarkan respon belia daripada NGO Belia yang berbeza. Hasil ujian ANOVA Sehalu dan Duncan Multiple Range menunjukkan perbezaan yang signifikan dengan nilai p adalah 0.001. Berdasarkan Jadual 5 di bawah, skor min yang paling tinggi adalah dalam kalangan mereka yang terlibat dengan program NGO Belia Keningau ($M = 4.500$), NGO Belia Semporna ($M = 4.410$), NGO Belia Kudat ($M = 4.230$), NGO Belia Tawau ($M = 4.120$), dan seterusnya mereka yang terlibat dengan program NGO Belia GBBM ($M = 3.350$).

Jadual 5: Perbezaan Elemen Perpaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori NGO Belia yang Berbeza

Kategori NGO Belia	Saiz Sampel	Skor Min	Statistik f	Nilai p
GBBM	20	3.350	7.230	.001**
Belia Tawau	20	4.120		
Belia Kudat	20	4.230		
Belia Semporna	20	4.410		
Belia Keningau	20	4.500		

Jadual 5 turut menunjukkan bahawa NGO Belia Keningau merupakan NGO yang paling banyak menerapkan elemen perpaduan dalam program NGO mereka. Hal ini selari dengan dapatan Jadual 4 sebelum ini.

Perbezaan Elemen Kesepaduan dalam Program NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori Status Keahlian yang Berbeza

Seterusnya, bahagian ini pula meneroka sama ada terdapat perbezaan yang signifikan tentang penerapan elemen kesepaduan dalam program NGO Belia berdasarkan status keahlian yang berbeza menggunakan Ujian T. Hasil ujian menunjukkan skor min bagi kedua-dua kategori status keahlian, iaitu (4.028) bagi ahli NGO, manakala (3.814) bagi bukan ahli NGO mempunyai perbezaan yang tidak signifikan, iaitu nilai p adalah 0.725. Hal ini kerana perbezaan yang signifikan adalah nilai $p < .05$. Ini bermakna peserta program NGO Belia yang terdiri daripada ahli dan bukan ahli memberi respon yang tidak berbeza dalam menilai elemen kesepaduan dalam program NGO yang mereka sertai. Hasil ujian diringkaskan dalam Jadual 6 seperti berikut:

Jadual 6: Perbezaan Elemen Kesepaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori Keahlian yang Berbeza

Keahlian	Saiz sampel	Skor Min	Statistik t	Nilai p
Ahli	50	4.028	1.447	0.725
Bukan Ahli	50	3.814		

Perbezaan Elemen Perpaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori Status Keahlian yang Berbeza

Bagi menentukan sama ada terdapat perbezaan yang signifikan tentang penerapan elemen perpaduan dalam program NGO Belia berdasarkan status keahlian yang berbeza, Ujian T digunakan sekali lagi. Hasil ujian menunjukkan skor min bagi kedua-dua kategori status keahlian, iaitu (4.204) bagi ahli NGO, manakala (4.040) bagi bukan ahli NGO mempunyai perbezaan yang tidak signifikan $p = 0.965$. Ini menunjukkan respon peserta program NGO Belia yang terdiri daripada ahli dan bukan ahli terhadap elemen perpaduan dalam program NGO yang mereka sertai adalah tidak berbeza dan selari dengan respon mereka terhadap elemen perpaduan dalam program NGO. Hasil ujian diringkaskan dalam Jadual 7 seperti berikut:

Jadual 7: Perbezaan Elemen Kesepaduan dalam Proram NGO Berdasarkan Respon Belia daripada Kategori Status Keahlian yang Berbeza

Keahlian	Saiz sampel	Skor Min	Statistik t	Nilai p
Ahli	50	4.204	0.949	0.965
Bukan Ahli	50	4.040		

Dapatan Jadual 7 menunjukkan bahawa respon belia yang terdiri daripada ahli mahupun bukan ahli NGO Belia adalah tidak berbeza. Kedua-dua

golongan belia tersebut memberikan respon yang positif iaitu program NGO Belia yang mereka sertai menggalakkan perpaduan dalam kalangan mereka tanpa mengira kepelbagaian agama dan etnik.

PERBINCANGAN

Secara keseluruhannya, dapatan kajian ini menunjukkan elemen kesepaduan dan perpaduan berjaya diterapkan kepada peserta program anjuran NGO belia Sabah. Hal ini selari dengan kajian Wooley, (1998) yang mendapati NGO dapat mengukuhkan kesepaduan sosial dengan membina norma mengambil berat, bersifat prihatin dan menyumbang kepada masyarakat. Kajian ini juga mendapati bahawa elemen kesediaan untuk tolong-menolong ($M=3.78$), saling percaya mempercayai untuk hidup bersama secara harmoni ($M=4.20$) walaupun berlainan etnik dan agama. Hal ini adalah satu langkah yang baik dalam membina masyarakat yang bersatu padu sebagaimana yang disarankan oleh Jeannotte et. al (2002). Hal ini juga diakui oleh Mohaidi Abdullah (Pengerusi Persatuan Belia Keningau, 2016), Ismail Abdul Ghafar (Pengerusi Persatuan Belia Kudat, 2016) dan Abdul Mulok Mohd Yusof (Pengerusi Persatuan Belia Semporna, 2016) yang bersetuju bahawa program-program yang dianjurkan seperti gotong-royong, aktiviti sukarelawan, sukan, lawatan sambil belajar dan program kebudayaan berjaya memupuk kesepaduan dan perpaduan dalam kalangan peserta. Menurut mereka lagi elemen kesepaduan dan perpaduan boleh berjalan serentak dalam sesuatu program yang dijalankan. Hal ini bergantung kepada pengalaman dan penghayatan individu berkenaan terhadap program dan aktiviti yang diikutinya.

Kajian juga mendapati semua NGO belia yang dikaji mendapat skor yang sederhana dan tinggi dalam menerapkan elemen kesepaduan ($M=3.420-4.280$) dan perpaduan ($M=3.350-4.500$) dalam program mereka. Namun demikian Persatuan Belia Keningau mendapat skor tertinggi dalam menerapkan elemen kesepaduan ($M=4.280$) dan perpaduan ($M=4.500$). Berdasarkan temubual dengan Mohaidi Abdullah (2016), beliau mengakui bahawa program yang dijalankan sememangnya mendapat sambutan yang menggalakkan. Para pemimpin persatuan juga memberikan komitmen yang tidak berbelah bahagi dalam menjayakan program yang dijalankan. Menurut beliau lagi, pengiktirafan yang sewajarnya turut diberi kepada belia yang aktif menyumbang kepada masyarakat menerusi program “Anugerah Belia”.

Selain itu, kajian juga mendapati bahawa respon daripada ahli NGO dan bukan ahli terhadap elemen kesepaduan dan perpaduan dalam program NGO belia yang mereka sertai adalah tidak berbeza. Hal ini menunjukkan bahawa elemen kesepaduan dan perpaduan dapat dirasakan dan dihayati oleh semua peserta terlibat tanpa mengira status keahlian

mereka.

KESIMPULAN

Data daripada kajian ini menunjukkan bahawa NGO Belia di Sabah turut berperanan dalam menyumbang ke arah toleransi dan perpaduan sosial dalam kalangan belia di Sabah melalui program-program yang mereka anjurkan. Hal ini secara tidak langsung telah menyumbang kepada tanggapan positif terhadap masyarakat Sabah sebagai masyarakat yang toleren dan bersatu dalam kepelbagaian. Satu aspek yang boleh diberi perhatian dalam konteks peranan NGO dalam masyarakat majmuk ialah menekankan kepelbagaian etnik dan agama sebagai tunjang kekuatan sesebuah masyarakat terutama Sabah sebagai sebuah negeri yang kaya dengan pelbagai etnik dan budaya. Jika aspek ini dapat dicapai, ianya dapat memperkayakan sosio-budaya masyarakat dan seterusnya menyumbang kepada kesepaduan dan perpaduan nasional. Program-program yang memberi ruang kerjasama berpasukan yang melibatkan masyarakat pelbagai etnik sangat baik untuk difokuskan. Interaksi spontan yang berlaku dalam kalangan peserta dapat memberi kesan positif terhadap persepsi mereka tentang orang lain. Pengalaman berinteraksi secara peribadi seperti ini adalah lebih berkesan berbanding program yang bersifat menyampaikan maklumat menerusi ceramah semata-mata. Adalah diharapkan agar komitmen NGO Belia dalam melaksanakan program yang menyemai perpaduan dapat diteruskan dan dipertingkatkan lagi pada masa depan.

PENGHARGAAN

Penulis merakamkan penghargaan kepada Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional yang telah membiayai kajian ini melalui Institut Kajian dan Latihan Integrasi Nasional (IKLIN) di bawah projek GL00151.

RUJUKAN

- Abd Hakim Mohad *et al.* (2017). Laporan Penyelidikan, Kajian Penglibatan NGO di Sabah dalam Isu Perpaduan Nasional. Universiti Malaysia Sabah dan Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional.
- Ahmad Tarmizi Talib *et al.* (2013). Laporan Penyelidikan, Toleransi Sosio-Agama di Sabah dan Sarawak. Universiti Putra Malaysia dan Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional.
- Budi Winarno. (2011). *Isu-Isu Global Contemporer*. Yogyakarta: Center for Academic Publishing Service.
- Christian W. Troll. (2008). *Towards Common Ground between Christians and Muslims*. In Akhtarul Wasey (ed.). *Islam and the Modern Age*.

New Delhi: Zakir Husain Institute of Islamic Studies.

Christian W. Troll. (2009). A new Beginning in Muslim-Christian Dialogue. In Akhtarul Wasey (ed.). Islam and the Modern Age. New Delhi: Zakir Husain Institute of Islamic Studies, XL. No 1, 9-20.

Douglas Pratt. (2009). The World Council of Churches in Dialogue with Muslims: Retrospect and Prospect. In David Thomas (ed.) Islam and Christian-Muslim Relations. New York: Routledge. 20, (1), 21-42.

Elster J.(1989). The Cement of Society: A Study of Social Order. Cambridge: Cambridge University Press.

Fatimi Hanafi, Zulkanain Abdul Rahman & Arbaiyah Mohd Noor.(2016). Perpaduan Politik Asas Intergrasi Nasional di Malaysia. *Malaysian Journal of Youth Studies*, Vol. 3(1), pp.29-54.

France Wooley.(1998). Social Cohesion and Voluntary Activity: Making Connections. Centre for the Study of Living Standards, Conference on the State of Living Standards and the Quality of Life in Canada. October 30-31, Ontario.

Hussein Haji Ahmad & Haneza. (2015). Pengurusan Pembangunan Konsep Perpaduan Dalam Kalangan Pelajar Sekolah Menengah Kebangsaan: Satu Kajian di Klang, Selangor. Selangor Darul Ihsan.

Krejcie, R.V. dan Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for Reserach Activities. Educational and Psychological Measurement 30: 607-617.

Louis Cohen, Lawrence Manion & Keith Morrison. (2011). Research Method in Education. Edisi ke-7. London & New York: Routledge.

M. Sharon Jeannotte, Dick Stanley, Ravi Pendakur, Bruce Jamieson, Maureen Williams and Amanda Aizlewood. (2002). Buying In or Dropping Out: The Public Policy Implications Of Social Cohesion Research. Strategic Research and Analysis (SRA) Strategic Planning and Policy Coordination Department of Canadian Heritage.

Margaret P. Karns. Nongovernmental Organization (NGO). <https://www.britannica.com/topic/nongovernmental-organization>

Pejabat Pendaftaran Pertubuhan Malaysia, Cawangan Sabah, (2016).

Piaw, Chua Yan. (2006). Kaedah Penyelidikan. Malaysia: Mc Graw Hill

Razli Ahmad, Hanum Hasan dan Azuddin Bahari .(2013). Persepsi Mahasiswa Terhadap Isu-Isu Perpaduan: Kajian ke Atas Pelajar-Pelajar Rangkaian Universiti Teknikal Malaysia (MTUN). *Jurnal Personalia Pelajar*, 16, 15-24.

Regina Berger-Schmitt. (2000). Social Cohesion as an Aspect of the Quality of Societies: Concept and Measurement, EuReporting Working paper No.14, Centre for Survey Research and Methodology.

Robert Oxoby. (2009). “Understanding Social Inclusion, Social Cohesion, And Social Capital”, *International Journal of Social Economics*, 36 (12): 1133-1152.

Shamsul Amri. (2012). Modul Hubungan Etnik, Bangi: Insitut Kajian Etnik Universiti Kebangsaan Malaysia.

Shamsul Amri Baharuddin Baharuddin. (2014). Perpaduan, Kesepaduan dan Penyatupaduan: Satu Negara, Satu Kata Akar, Tiga Konsep Keramat. Ucaptama, Persidangan Pemantapan Citra Kenegaraan: Perkongsian Pengalaman. Institut Kajian Etnik (KITA), UKM, JPT, Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) dan Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNIN)

Wasitah Mohd Yusof, Lee Kwan Meng & Azura Abidin. (2015). Instilling Sports Culture as Catalyst for Positive Youth Development. *Malaysian Journal of Youth Studies*, 13: 33-63.

Temu Bual:

Abdul Mulok Mohd Yusof, Pengerusi Persatuan Belia Semporna, 2016.

Ismail Abdul Ghafar, Pengerusi Persatuan Belia Kudat, 2016.

Mohaidi Abdullah, Pengerusi Persatuan Belia Keningau, 2016.

Profil Penulis:

Ros Aiza Mohd Mokhtar, PhD

*Pusat Pengajian Teras
Fakulti Kepimpinan dan Pengurusan
Universiti Sains Islam Malaysia
71800 Nilai
Negeri Sembilan, Malaysia.
rosaiza@usim.edu.my*

b

*Pusat Pengajian Teras
Fakulti Kepimpinan dan Pengurusan
Universiti Sains Islam Malaysia
71800 Nilai
Negeri Sembilan, Malaysia .
abdhakim@usim.edu.my*

Aiedah Abdul Khalek, PhD

*Faculty Arts and Social Sciences
Monash University Malaysia
47500 Bandar Sunway
Selangor, Malaysia.
aiedah.khalek@monash.edu*

Sarjit S. Gill, PhD

*Jabatan Sains Kemasyarakatan & Pembangunan
Fakulti Ekologi Manusia, Universiti Putra Malaysia, Serdang, Selangor
43400, Malaysia.
sarjit@upm.edu.my*

Ahmad Tarmizi Talib, PhD

*Jabatan Pengajian Kenegaraan dan Ketamadunan
Fakulti Ekologi Manusia, Universiti Putra Malaysia, Serdang, Selangor
43400, Malaysia.
tarmizi@upm.edu.my*